

MARINKO SUDAC PREDSTAVLJA U VARAŽDINU SVOJU ZBIRKU AVANGARDNIH I KONCEPTUALNIH RADOVA

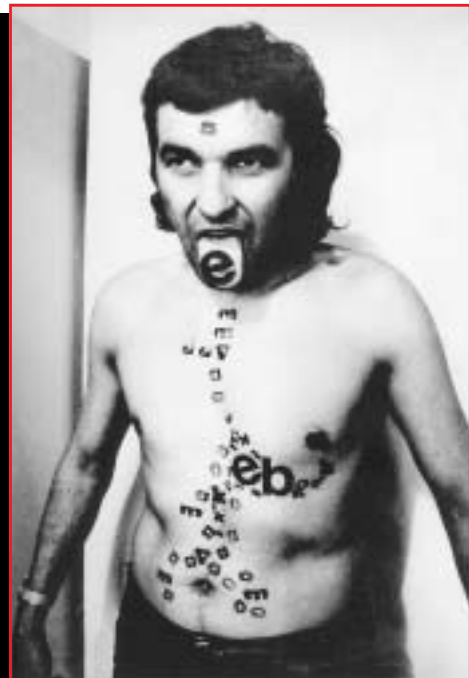
NOVI SAATCHI, MIMARA ILI USPJEŠAN BIZNISMEN

LEILA TOPIĆ

Na pitanje kako mu je uopće palo na pamet prikupljati avangardnu i konceptualnu umjetnost nastalu u bivšoj Jugoslaviji, Marinko Sudac, kolekcionar rođen u Zadru sa stalnom zagrebačkom adresom, zapravo i nije htio odgovoriti. Elegantly je zaobišao to pitanje i otvorio temu globalizacijskih procesa, gubitka identiteta i potrebu za očuvanjem trajnih vrijednosti.

Vjerojatno je znao zašto izbjegava odgovor, jer bi sljedeća pitanja otvorila temu tržišta umjetnina i cijena pojedinih djela, na koja kolekcionari umjetnina uglavnom rijetko daju odgovore. Izuzetak nije niti taj tridesetšestogodišnjak o kojemu se ne zna previše, a njegova se zbirka prvi put predstavlja javnosti 19. ožujka u Varaždinu.

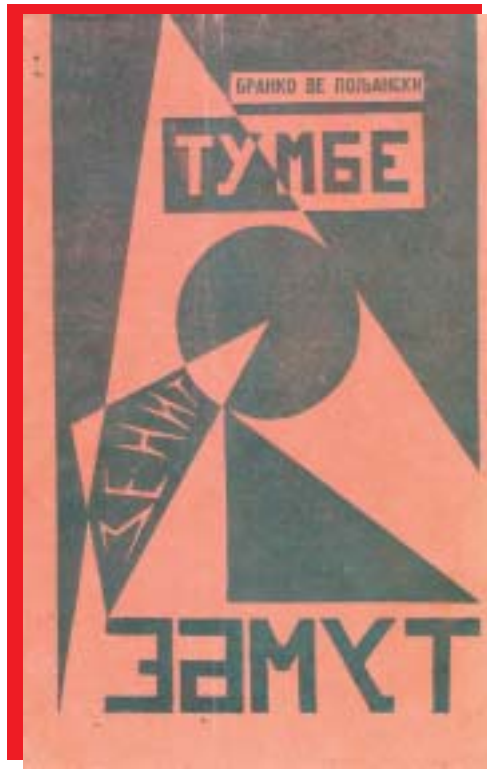
Riječ je o neprocjenljivoj zbirci djela nastalih između 1915. i 1989. godine na području bivše Jugoslavije, od časopisa »Zenit« preko radova gorgonaša pa do djela Gorana Trbuljaka. Trenutačno je u njoj 1500 radova, a u prvom postavu bit će izloženo oko

TELOPIS: Crno-bijela fotografija Atila Csernika iz 1975.

niti u tržišnom smislu. Tek nakon predstavljanja dijela zbirke, struka će moći revalorizirati razvojne linije i posebnosti umjetnosti nastale u spomenutom razdoblju u regiji. »Prodavao sam Vežu i Jordana da bih kupio djela avangardne i konceptualne umjetnosti. Otkud novac? Nisam dobio na lotu, ta su djela jeftina, cijena će im tek s vremenom porasti«, tvrdi kolekcionar.

Premda se čini kao da je pao s

ČASOPIS »TUMBE«: Avangarda iz 1926. godine

te kako je moguće da jednoga dana, kad se otvore domaće muzeje suvremene umjetnosti, u njima ne bude avangardne umjetnosti.

Otkupivši mnoga djela srpske konceptualne umjetnosti (radove Marine Abramović, Raše Todosićevića i mnogih međunarodno poznatih umjetnina), Sudac je po-

varaždinske izložbe.

Pitanje jest hoće li njegov otkup umjetnina od nacionalne važnosti, poput časopisa »Zenit«, dokumentacije grupe »Crveni peristili« ili ranih videodjela Sanje Iveković, trgnuti iz letargije kustose hrvatskih državnih ustanova i njihove odbore za otkup? Sudac smatra da će muzeji nastaviti spavati snom pravednika, ali ako se pojavi još koji domaći kolekcionar koji će slijediti njegov trag i otkupljivati radove domaćih umjetnika, umjetnički radovi ostat će na domaćem terenu.

Jasno, nije grijeh da domaći suvremeni autori završe u kolekcijama velikih europskih i svjetskih muzeja, dapače. No, zbirke budućih hrvatskih muzeja suvremene umjetnosti zasigurno neće privući posjetitelje velikim europskim imenima (čija se djela u većem opsegu i s jačim radovima mogu vidjeti u velikim europskim muzejima), već upravo »posebnostima« ovih prostora.

Gradovi odbili zbirku

»Žalosno bi bilo da moramo gledati djela Exata ili Gorgone u Parizu ili Berlinu, a jednako tako

MARINKO SUDAC: Iako bez formalnog obrazovanja u likovnoj umjetnosti, zna o čemu priča i kad je riječ o umjetnosti ili strategijama otkupa djela

250 radova 80 autora i umjetničkih grupa.

Prodavao Vežu i Jordana

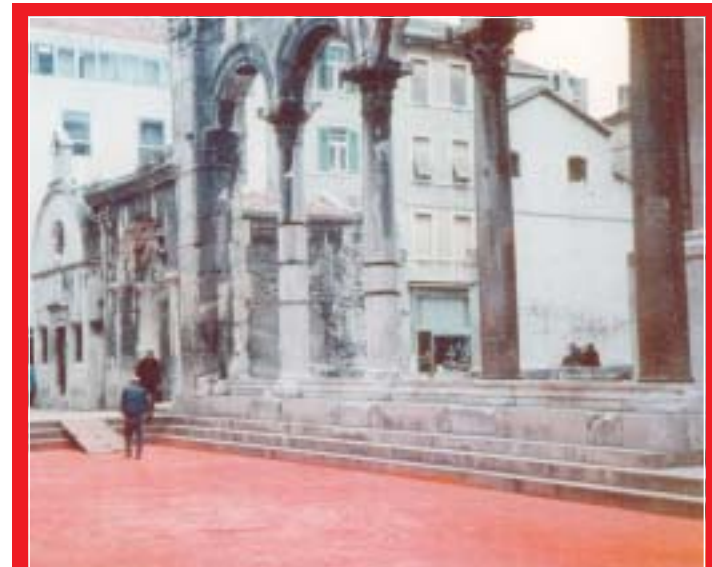
Zaista, pridjev »neprocjenjiva« zbirka na ovome mjestu treba shvatiti doslovce jer kako u nas ne postoji tržište umjetnina suvremene umjetnosti, Sudacovu zbirku koja se otvara pod naslovom »Rubne posebnosti - avangardna umjetnost u regiji 1915.- 1989.« jednostavno se ne može procijeni-

neba izravno u svijet suvremene umjetnosti, Sudac kaže da iza sebe ima karijeru dilera slika i antikvita, a pasionirano prati umjetnost od svoje osamnaeste godine. Iako bez formalnog obrazovanja u likovnoj umjetnosti, Sudac zna o čemu priča i kad je riječ o umjetnosti ili strategijama otkupa djela.

U pravu je kad zabrinuto govori o činjenici da su veliki zapadni muzeji i zaklade bacili oko na suvremenu umjetnost ovih prostora,

digao veliku prašinu u srpskim medijima jer radovi koji bi s pravom trebali biti u beogradskom Muzeju suvremene umjetnosti, završili su u njegovim rukama. Tamošnji mediji tvrdili su da je hrvatski špijun, odnosno da je plaćen iz »crnih fondova« hrvatskoga Ministarstva kulture kako bi »opljačkao njihovo nacionalno blago«.

Sudac kaže da je smirio duhove uvjerivši medije da nije plaćen Ministarstva, ali i pozvavši novinare i umjetnike na otvorenje

AKCIJA BOJANJA PERISTILA U CRVENO: Splitska grupa »Crveni peristili«

Izložba »Rubne posebnosti - avangardna umjetnost u regiji 1915.- 1989.« otkriva dio zbirke Marinka Sudca, kolekcionara kojeg su srpski mediji optužili da je opljačkao nacionalno blago Srbije. Nisam dobio na lotu, djela avangardne i konceptualne umjetnosti su jeftina, cijena će im tek s vremenom porasti, tvrdi Sudac

Na kiosku

U mjestu moga odrastanja, slavnomskom industrijskom naselju izgrađenom uz željezničku prometnicu Zagreb - Osijek, mještani se sastaju »na kiosku«. »Dodi na kiosku«, »Vidimo se na kiosku«, glase njihove dogovorne rečenice.

»Na kiosku« se išlo i u vrijeme moga djetinjstva. »Na kiosku« se ide i danas. Nove su vlasti promijenile nazive ulica, prebrisale ime i prezime ispod kojeg se kostimiralo proslavljeno amatersko kazalište, preimenovala osnovnu i srednju školu, zaboravile kameni spomenik na ulazu parka, ali u kiosku nisu dirale.

Nitko ne zna po komu je trgic nazvan

Gosti i slušajući prolaznici redovito upituju kako se zove lijepi središnji trgic. Na njemu se sastaju ulica kojom se dolazi do koldovora, narodne biblioteke i doma zdravlja s onom kojom se, uz zeleni okoliš Pejačevićeva ljetnikovca i dugi niz radničkih kućica izgrađenih crvenom opekama, žuri do župne crkve sv. Josipa. Domaći, stojeći »na kiosku«, odgovaraju: »Na kiosku«. I nitko od njih, starijih, ni u najozbiljnijoj anketi, ne bi znao reći po komu je trgic nazvan.

Na trgicu raste kesten. Na njegovu se deblo *rajsneglama* utiskuju osmrtnice. Desno kestenu postavljena je ploča za oglašavanje mjernih vijesti i kinoprograma. Lijevo do kestenova šepura se glavno lice mjesta. Kiosk s tiskom. Nasuprot njemu su slastičarnica, pekara, kladionica, trgovina *špecerajem* i hotel. Hotelom se naziva krčma s nekoliko stolova i jednim biljarom. Hotel na kiosku ima jednu konobaricu, ali nema nijednu zvjezdicu, nijedan krevet da se prenoći.

U mjestu sam živjela dvadeset godina. Na kući moga djetinjstva odnedavno umjesto broja 77 stoji 71. Narodni heroj čije je ime i prezime, u ulozu adrese prebivališta, bilo upisano u moju prvu osobnu kartu, prepustio je prije petnaest godina čast najvećem našem baroknom piscu. Nekada davno naučila sam puno o životu prvoga. Na regionalnom kvizu posvećenom slavnoj partizanskoj biografiji predvodila sam ekipu koja je iz završnoga kruga izašla kao pobjednik. Dok mi se dlan oznojao uz sjajnu površinu pehara, loša pojačala provincijalne kinodvorane treštila su: »Ivo Lola, Ivo Lola...« O životu drugoga, imenom Ivan, napisat ću magistarski rad. Obranit ću ga godinu dana prije nego što se heroj Ivo povuče iz popisa ulica našega mjesta i što kvizovi u onoj istoj sali ne krenu završavati stihovima: »O lijepa, o draga, o slatka slobodo...« U svakom slučaju, osigurat ću dovoljno uporišta za priču u kojima ću vidjeti razloga što se kuća u kojoj su zakopane još mnoge tajne moga odrastanja nalazi baš u toj i toj ulici.

Sastanci s dečkima, ogovaranje prijateljicama

Ulicom Ivo Lola Ribar, kojeg će preimenovali u Ulicu Ivana Gundulića, stizat ću do kioska. »Na

kiosku« sam čekala dolazak gimnazijskoga autobusa, sastajala se s dečkima koji su mi donosili tekstove pjesama skinutih sa stranih radiopostaja. »Na kiosku« sam u društvu prijateljica ogovarala djevojčice koje su na svibanjske pobožnosti dolazile iz okolnih sela i kojima napamet nije padalo tražiti dodatna tumačenja deset božjih zapovijedi. »Na kiosku« sam svakoga dana kupovala *Vjesnik*.

Moj tetak - staratelj običavao je poslije ručka prilaziti uz novine. Na ležaj ispod Ivekovićeve olografije »Oproštaj«. Veliki format, bi prije nego što ga uhvati san, pedantno složio i odložio na pod. Poslije vještinskoga dnevnika, odašiljanoga iz zajedničkoga studija, tetak bi ponovno uzimao novine. Želio je provjeriti lažu li oni drugi. Nedjeljom poslije podne protekli bi tjedan iznova prelistao, izrezao neki politički komentar, odložio ga u ladicu

Zapis na margini: Julijana Matanović

radnoga stola i šest brojeva uvezao špagom. Odložio bi ih u *štet*. Tu bi novine čekale akcije prikupljanja staroga papira. Dan u kojem se razredna zajednica zahvaljivala meni koja sam u kasicu priskrbijavala najviše novčića. Jer, za razliku od ostalih, u našoj se kući novine nisu kupovale samo petkom. I moj je pri nos zajedničkoj blagajni bio šest puta veći. Pod uvjetom da cijeloj staropapirnoj masi ne oduzme težinu izrezanih slova V i J.

Crvena Vjesnikova slova za anonimno pismo

Naziv *Vjesnik* bio je isipan ukošenim crvenim slovima. Osim u danima žalosti i nesreće o čijoj je težini prosuđivao državni vrh. Ščućurena u *veršetu* škarama bih priskrbijavala crvena V i crvena J. Brižljivo bih rubove oslobađala okerne susjedne površine. Svoje ljubavne poluanonimne poruke slala sam, ne znajući još ništa o zakonima tržišta i marketingu, ugrađujući u njih *Vjesnikova* slova. Crvenim V započela bih najvažniju riječ u bilo kojoj varijanti hrvatskoga rječnika. »Volim te« započinjalo je tiskanima, a završavalo rukopisnim slovima. Umjesto potpisa stajalo je *Vjesnikovo* crveno J. Bez dodatnih rukopisnih slova. Kako su u sina direktora najznačajnijeg pogona našega drvno-ga kombinata bile zaljubljene sve djevojčice u razredu, a među njima su, uz Julijanu, bila i Jasmina i Jasna i Jadranka, za-

boravila sam na činjenicu da njihovi roditelji umjesto *Vjesnika* jedanput tjedno kupuju lokalne novine. Zanimarila sam čak da D. nije samo lijep, bogat nego i pametan dječak.

To ga je subotnjeg jutro D. bio zadužen za vaganje pristigloga papira. Mene je u školu, gurajući nakrcane šukare, dopratila sestrična, nekoliko godina starija i daleko snažnija od mene. Pobjednički sam hodala uz nju. U istovaranje se uključio i D. Kad je vidio da naslovnoj stranici nedostaju crveno V i crveno J, pogledao je u mene. Na crvenilo mogla lica bila bi u tom trenutku ponosna i predsjednica mjesnoga partijskoga komiteta. A brzinu šprinta teško bi izmjerila i najpreciznija štoperica. D. me sustigao »na kiosku«. »I ja tebe«, šapnuo mi je, dodirnuvši mi rame.

Od tada volim crvenu boju. Junakinje mojih priča najčešće navlače crvene džempere, pocrvene češće od Kozarčevih ženskih likova i lutaju gradom u potrazi za crvenim cipelama. Zbog sadržaja svojih animiranih poštaljaka upućivanih D-u donedavno nisam shvaćala o čemu govore moji prijatelji kad započinju ispisivati o pismima koja razumalnim ispisom i bez potpisa uznemiravaju njih i njihove obitelji.

Što će se o novom formatu pričati »na kiosku«

Danas dok pišem oproštajnu kolumnu *Vjesnikovu* velikom formatu, gledam u anonimno pismo poslano mi na adresu Društva hrvatskih književnika. U njemu nema ništa ljubavno. Samo opomene, procjene mojih političkih orijentacija i iskazana želja za ozbiljnim razdobljevanjem. U priči napisanoj za *Nedjeljni Vjesnik*, pošiljatelj je prepoznao aluziju na odlazak ministra zdravlja u inozemstvo. Na liječenje. I u svom je čitanju, priznajem, bio u pravu kad sam, baš tih dana, na odjelu onkologije jedne zagrebačke bolnice pristajala slušati komentare teških bolesnika i umornoga liječničkog osoblja. Na istu temu. Priskrbijujući si, pogledom na ozbiljne nalaze bližnjih, pravo na govor.

Da je moj tetak živ, on bio bio ponosan što sam i ja pisala za njegov *Vjesnik*. Na kiosku bi kupovao dva primjerka *Nedjeljnog*. Jedan za čitanje, drugi za svoju arhivu. A u njoj se još i danas nalaze već izbljeđeli izrezani članci i cjeloviti broj na čijoj se naslovnici izvještava o karadrevskom krahnu najdužeg proljeća u povijesti naroda. O čemu se »na kiosku« onih godina pričalo puno, dugo i posve tiho. S nadom da će »na kiosku« i u njegov kiosk stići vijesti o boljim vremenima. Umjesto njih, stigao je kontejner za odlaganje staroga papira.

Na blagdan sv. Josipa, zaštitnika maloga industrijskoga mjesta, posjetiti ću kuću u kojoj sam odrasla. Bit će subota. I *Nedjeljni* će se, baš toga dana, pojaviti u novom formatu. Što će se pripovijedati o njegovoj novoj koncepciji, bit će zanimljivo čuti upravo »na kiosku«.

SEDMOGODIŠNJI JAKOV GOTOVAC, NAJMLAĐI HRVATSKI GLUMAC

ZALJUBLJEN U KAZALIŠTE I VITU IZ PARKA

LJILJANA MAMIĆ PANDŽA

Najmlađi hrvatski kazališni glumac tek je 17. listopada prošle godine napunio sedam godina, a sa šest i pol već je debitirao u predstavi Filipa Šovagovića »Jazz«, pod redateljskom palicom Ivice Buljana, koja je prazvedbu doživjela početkom srpnja 2004. u sklopu Festivala »Riječke ljetne noći«.

Ime mu je Jakov, baš kao i pradjedu, proslavljenom skladatelju opere »Ero s onoga svijeta«, Jakovu Gotovcu. Već tu zapravo počinje mališanova veza s kazalištem, a nastavlja se preko prabake Marije Danire, glumice poznate na svim scenama bivše Jugoslavije. Velik utjecaj na Jakova svakako, htjela ili ne, ima i baka Mani Gotovac, najbolja hrvatska teatrologinja, intendantica riječkoga HNK Ivana pl. Zajca. Da su na prvašića zagrebačke Osnovne škole »Isidor Kršnjavi« preneseni i geni djeda Pere Gotovca, najbolje svjedoči podatak da se već s dvije godine proslavio noseći crvenu gitaru puno veću od njega i pjevajući svoju skladbu »Nemam sreće i ne znam kad će doći«.

Kako je Jakov to pjevao dok je njegova baka Mani s najbližim suradnicima pripremala Splitsko ljeto, zapa-

zio ga je istaknuti hrvatski redatelj Ivice Buljan i već tada objavio da će ga, prvom prilikom, angažirati na nekoj predstavi. Takvu ponudu Jakov je dobio prošle godine za predstavu »Jazz«, a kako nam je ispričao, ulogu je prihvatio jer se htio zabaviti, ali i zbog prijatelja, glumca Luke Peroša.

Trogodišnji pjesnik

Nedjeljni je *Vjesnik* pak uložio puno vremena i truda kako bi Jakova i njegovu majku Katju, magistricu znanosti (molekularna biologija), nagovorio na razgovor. Zašto je to tako, objasnili su nam Jakovovi prijatelji glumci, kojima se u povjerenju požalio da se ne osjeća ugodno kada mu djeca u školi govore da su ga vidjela na televiziji. Jakov o tome nikad ne govori, niti smatra da je to nešto čime se treba hvatati. Plaši se da ga ljubomora pojedinaca (koje ne ponestaje) ne otjera u izolaciju, a veseljaku i društenjaku poput njega to je najmanje potrebno.

»Najprije sam mislio da ću, kada odrastem, biti filmski redatelj, ali sada razmišljam o nekoliko mogućnosti. No, sve se uglavnom vrti oko kazališnoga i filmskog svijeta«, priča Jakov, izražavajući se tako da bi se, slušajući ga, mogle postidjeti mnoge puno

»Najprije sam mislio da ću, kada odrastem, biti filmski redatelj, ali sada razmišljam o nekoliko mogućnosti. No, sve se uglavnom vrti oko kazališnoga i filmskog svijeta«, priča Jakov, izražavajući se tako da bi se, slušajući ga, mogle postidjeti mnoge puno starije osobe iz javnoga i političkog života

JAKOV GOTOVAC: Ne osjeća se ugodno kada mu djeca u školi govore da su ga vidjela na televiziji

starije osobe iz javnoga i političkog života. Ulogu u »Jazzu« prihvatio je, kaže, jer je prema scenariju zaključio da je to igra, identična njegovoj svakodnevnoj, a uvjet njegove majke Katje bio je da će to učiniti - bez honorara.

Predstava govori o obitelji koja održava kanal između

NA DASKAMA KOJE ŽIVOT ZNAČE: Sa šest i pol godina Jakov je debitirao u predstavi Filipa Šovagovića »Jazz«

osjećajnoga kaosa i materijalne pustoši. Kao jazz-muzičari, svi glumci pojedinačno improviziraju na svom instrumentu, odvajaju se u solo dionici, da bi postali dio sulu-de, jedva prepoznatljive kompozicije. Na upit nije li prezahtjevno, posebice za dječaka njegove dobi, glumiti, pjevati i plesati, Jakov odgovara dugačkim »ma, ne!«.

»Sjajno sam se zabavljao, a jedini problem bio je što sam neprestano gubio svoj primjerak scenarija. Na kraju sam molio da mi daju dva, pa sam jedan, za svaki slučaj, dao baki Mani, ako se moj negdje zagubi«, ispričao nam je Jakov. Tekst mu, tvrdi, uopće nije bilo teško naučiti, što su potvrdili i ostali sudionici predstave. Dapače, znao je i dijaloge drugih, pa bi na probama često »uskakao« kada bi njegovi veliki prijatelji zaboravili što trebaju reći.

Tijekom razgovora, uz široki osmijeh, vrtiće se na stolcu, Jakov nam je govorio i neke dijelove »Hamleta«, kojega je, zbog Luke Peroša, gledao čak pet puta. Već sa tri godine smišljao je pjesme i igrokaze, što je njegova majka pomno zapisivala, a onda i pohranila u računalo.

Inspirativni Hamlet

Jakov se veseli dolasku u Rijeku u lipnju ove godine i novoj ulozi u svjetskoj praz-

vedbi predstave »Pjesma nad pjesmama«, trenutačno najznačajnijega autora u francuskoj dramskoj književnosti M. B. Koltesa, koju će također režirati Ivice Buljan.

»Kada je moj suradnik jednom prilikom podigao ton na mene, Jakov se okrenuo prema njemu i isto takvim tonom zaprijetio da tako s njegovom bakom ne smije razgovarati, jer je njoj jako teško voditi kazalište od 300 ljudi i usput još misliti na puno toga«, rekla nam je intendantica Mani Gotovac, naglašavajući da je Jakov otvoreno i toplo dijete, čija mišljenja često uvažava, posebice ona koja se odnose na stil odijevanja i izgled.

Na upit što ga trenutačno najviše zanima Jakov odgovara kako je zbog »Hamleta« dugo razmišljao o tome kako je to biti mrtav, a sada ga pak silno zanima kako će mu kad odraste izgledati djevojka.

»Od dvije godine zaljubljen sam u Vitu, koju sam upoznao u parku«, otvoreno priznaje Jakov. A nama ne preostaje ništa drugo nego poželjeti mu još puno dobrih i uspješnih predstava, neovisno o tome hoće li biti njihov sudionik na sceni ili iza nje, uz obećanje da ćemo održati riječ i nakon predstave počastiti ga velikom porcijom sjajnoga riječkog sladoleda.